

Περιεχόμενα

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ	17
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	19

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ (Μάριος Α. Πουρκός & Μανόλης Δαφέρμος)**

1. Εισαγωγή	21
2. Η ιστορική εξέλιξη της ποιοτικής έρευνας στην Ψυχολογία	26
3. Η ποιοτική έρευνα στην Εκπαίδευση	38
4. Περιεχόμενο του βιβλίου	49

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ»
ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ:
ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ (Μάριος Α. Πουρκός)**

1. Η έννοια του επιστημονικού «παραδείγματος» στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες	79
2. Τα θεμελιώδη επιστημολογικά-μεθοδολογικά «παραδείγματα» στην Ψυχολογία και η κριτική τους	84
2.1. Το εμπειρικό-θετικιστικό «παράδειγμα»: βασικές παραδοχές και η κριτική του	86
2.1.1. Κριτική του λογικού θετικισμού	86
2.1.2. Η κριτική του Ludwig Wittgenstein για την Ψυχολογία ως φυσική επιστήμη	87
2.1.3. Βασικές παραδοχές του εμπειρικού-θετικιστικού «παραδείγματος» και η κριτική του	89
2.2. Το ορθολογιστικό-φορμαλιστικό «παράδειγμα»: βασικές παραδοχές και η κριτική του	91
2.3. Το ερμηνευτικό-κονστрукτιβιστικό «παράδειγμα»	94
2.3.1. Εισαγωγή	94
2.3.2. Κοινωνικός κονστрукτιβισμός (κονστρουξιονισμός)	96
2.3.3. Βασικές παραδοχές του ερμηνευτικού-κονστрукτιβιστικού «παραδείγματος»	100
2.4. Το κριτικό-μετανεωτερικό «παράδειγμα»	103

2.4.1. Το κριτικό «παράδειγμα»	105
2.4.2. Το μετανωτετικό, αποδομητικό και μεταδομητικό «παράδειγμα»	108
2.4.3. Βασικές θέσεις και επιδιώξεις του κριτικού-μετανωτετικού «παραδείγματος»	114
2.5. Σύγκριση των τεσσάρων πρώτων «παραδειγμάτων»	117
2.6. Το οικολογικό-ενσώματο «παράδειγμα»	127
2.6.1. Το οικολογικό «παράδειγμα»	128
2.6.1.1. Βασικές παραδοχές της οικολογικής προσέγγισης των J. Gibson και E. Gibson σε αντιπαράθεση με άλλες ψυχολογικές προσεγγίσεις	128
2.6.2. Το «παράδειγμα» της ενσώματης γνώσης	138
2.7. Το κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικό «παράδειγμα»	144
2.7.1. Βασικές παραδοχές του κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικού «παραδείγματος»	149
3. Επίλογος	155

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ»: Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ (Μάριος Α. Πουρκός)

1. Η διαμάχη για το αν η Ψυχολογία ανήκει στις φυσικές ή στις ανθρωπιστικές επιστήμες	182
2. Η ποιοτική μεθοδολογία στην Ψυχολογία: ιδιαιτερότητα, είδη, πεδία εφαρμογής	185
3. Η προοπτική της ερμηνευτικής προσέγγισης στην Ψυχολογία: Η Ψυχολογία ως ανθρωπιστική επιστήμη	191
3.1. Η ερμηνευτική προσέγγιση του Dilthey και η αρχή του «ερμηνευτικού κύκλου»: η Ψυχολογία ως περιγραφική και κατανοούσα επιστήμη	191
3.1.1. Βασικές φάσεις ανάπτυξης της σκέψης του W. Dilthey	191
3.1.2. Η αρχή του «ερμηνευτικού κύκλου» και η έννοια της κατανόησης	193
3.2. Η ερμηνευτική προσέγγιση στην ανθρωπιστική και υπαρξιακή Ψυχολογία	196
3.3. Στοιχεία της ερμηνευτικής φαινομενολογίας στην Ψυχολογία	200
3.4. Η θεμελίωση της μεθοδολογίας του «ερμηνευτικού κύκλου» στην Ψυχολογία ως ανθρωπιστική επιστήμη	203
3.5. Η κατανόηση και η εξήγηση στην Ψυχολογία: η θεωρητική προοπτική του P. Ricoeur	208
4. Μεθοδολογικές συνεπαγωγές του ερμηνευτικού «παραδείγματος» για την Αναπτυξιακή και Παιδαγωγική Ψυχολογία	211
4.1. Η περίπτωση των διαδικασιών μάθησης και ανάπτυξης στη σχολική τάξη	211
4.2. Γιατί η Αναπτυξιακή Ψυχολογία θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της το ερμηνευτικό «παράδειγμα» και την κριτική του	214

4.3. Προοπτικές για μία ποιοτική/ερμηνευτική Αναπτυξιακή και Παιδαγωγική Ψυχολογία	215
5. Περιορισμοί και προβλήματα του ερμηνευτικού «παραδείγματος» σχετικά με τις ερευνητικές διαδικασίες στην Ψυχολογία	217

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΤΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ:

ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ (Μανόλης Δαφέρμος)

1. Τα πολλαπλά πρόσωπα του θετικισμού	225
1.1. Κλασικός θετικισμός	226
1.2. Εμπειριοκριτικισμός και Ψυχολογία	228
1.3. Λογικός θετικισμός	229
1.4. Συμπεριφορισμός και θετικισμός	233
1.5. Λειτουργισμός και ψυχολογική έρευνα	234
1.6. Λογικός θετικισμός και γνωστικισμός	237
1.7. Κοινωνικός κονστρουξιονισμός: μία ασυνεπής κριτική του θετικισμού	240
2. Τα όρια του θετικισμού στην Ψυχολογία	241
3. Συμπεράσματα	243

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (Αγγελική Νικολοπούλου)

1. Εισαγωγή	252
2. Φορμαλιστικές προσεγγίσεις	254
2.1. Ο <i>Applebee</i> και η μετάβαση στον φορμαλισμό	255
2.2. Διαφοροποιήσεις της «δομικής» ανάλυσης στη γνωστική-αναπτυξιακή έρευνα	256
2.3. Ανάλυση της γραμματικής της Ιστορίας	257
2.4. Λειτουργική Ψυχολογολογία και παιδικές αφηγήσεις	258
2.5. Η κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση του <i>Labov</i>	260
2.6. Συνοπτικά σχόλια	263
3. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις: νόημα, πολιτισμός και αφήγηση	264
3.1. Κάποιες πολλά υποσχόμενες κατευθύνσεις στην ερμηνευτική έρευνα	266
4. Προς ένα προσαρμοσμένο θεωρητικό πλαίσιο	270
4.1. <i>Vygotsky</i> : γνωστική λειτουργία, φαντασία και πολιτισμική μορφή	271
4.2. <i>Geertz</i> : η «πεδιακή (Outdoor) Ψυχολογία» του « <i>Βαθέως Παιχνιδιού</i> »	275
5. Κάποια πρακτικά παραδείγματα και δυνατότητες	278
5.1. <i>Paley</i> : επαναφορά της πεδιακής Ψυχολογίας στο φυσικό της περιβάλλον	278

5.2. Τα αφηγηματικά στυλ ως συμβολική δράση: απεικονίσεις της τάξης στις παιδικές αφηγήσεις κατά φύλο	280
6. Συμπεράσματα: παιδικές αφηγήσεις και παιδική φαντασία	286
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΟΓΟΥ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (Ευρυνόμη Αυδή & Ευγενία Γεωργάκα)	
1. Εισαγωγή	295
2. Κοινωνικός κονστρουξιονισμός και ανάλυση λόγου	296
3. Κατευθυντήριες γραμμές για την ανάλυση λόγου	301
4. Η ανάλυση λόγου στη μελέτη της ψυχοθεραπείας: ένα παράδειγμα ανάλυσης	303
4.1. Απόσπασμα 1, πρώτη συνεδρία	305
4.2. Απόσπασμα 2, πρώτη συνεδρία	308
4.3. Απόσπασμα 3, έκτη συνεδρία	309
5. Η συμβολή της ανάλυσης λόγου στη μελέτη της ψυχοθεραπείας	310
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΧΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ (Γιώργος Μ. Μεταξάς)	
1. Φιλοσοφικές και ψυχολογικές προϋποθέσεις της χρήσης των ιχνογραφημάτων ως ερευνητικού εργαλείου	319
2. Παραδείγματα ερευνών στις οποίες χρησιμοποιούνται τα ιχνογραφήματα	327
2.1. Έρευνα στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία	327
2.2. Το παράδειγμα εφαρμογής της ανάλυσης ιχνογραφημάτων στη διάγνωση κλινικών/ψυχοπαθολογικών φαινομένων	331
2.3. Παραδείγματα εφαρμογής της ανάλυσης των ιχνογραφημάτων στην Ψυχολογία της Τέχνης	335
2.4. Ποσοτικές προσεγγίσεις στην ανάλυση των ιχνογραφημάτων	337
2.5. Η προσέγγιση της συγκριτικής ιστορικο-πολιτισμικής ανάλυσης	339
2.6. Η προσέγγιση της σύνθετης ανάλυσης ιχνογραφημάτων	342
3. Συμπεράσματα	347
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Η ΜΙΚΡΟΓΕΝΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΕΛΙΚΟΕΙΔΗΣ ΕΥΡΕΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (Δέσποινα Σταματοπούλου)	
1. Το ζήτημα της μικρογένεσης: μια μέθοδος, μια θεωρία ή μια Φιλοσοφία;	354
2. Η έννοια της αλλαγής στην Ψυχολογία: παραδοσιακές προσεγγίσεις	361
3. Η μικρογενετική προσέγγιση	363
3.1. Το ιστορικό υπόβαθρό της, η συλλογιστική της και οι επιδράσεις της	363
3.1.1. Μία διαφορετική επιστημολογικά εκδοχή της μορφοποιητικής Ψυχολογίας	363
3.1.2. Γόνιμες προεκτάσεις και αντιθέσεις	365
3.2. Η μικρογενετική μέθοδος στις σύγχρονες έρευνες	372

3.3. Ειδικότερα μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της μικρογενετικής ανάλυσης	375
4. Θεωρητικά ζητήματα και ενδιαφέρουσες προοπτικές	380

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Η ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ» ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ – Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ URIE BRONFENBRENNER (Κωνσταντίνος Πετρογιάννης)

1. Εισαγωγή	387
2. Η οικοσυστημική προσέγγιση του Bronfenbrenner για την ανθρώπινη ανάπτυξη	391
2.1. Σύνοψη ιστορική αναφορά	391
2.2. Η αντίδραση στα καθιερωμένα: από τη «δυσάδα» στο «σύστημα»	393
2.3. Η «οικολογική» θεώρηση του Bronfenbrenner για την ανθρώπινη ανάπτυξη	395
2.3.1. Οι «προτάσεις» του οικολογικού μοντέλου	400
2.3.1.1. Το βιοοικολογικό μοντέλο	400
2.3.1.2. Το ερευνητικό μοντέλο «διεργασίας-προσώπου-πλαισίου-χρόνου»	401
3. Ζητήματα ερευνητικής μεθοδολογίας	411
4. Αντί επιλόγου	419

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ L. VYGOTSKY ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ (Σπυρίδων Τάνταρος)

1. Εισαγωγή	433
2. Οι κοινωνικές βάσεις της ανάπτυξης	434
3. Η έννοια του εργαλείου	436
4. Η μεθοδολογία του L. Vygotsky	437
5. Επίλογος	441

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ (Μένη Τσίγκρα)

1. Εισαγωγή	447
2. Έρευνα και Εθνογραφία της παιδικής ηλικίας	450
3. Μεθοδολογικά ζητήματα στην Εθνογραφία της παιδικής ηλικίας	454
3.1. Προβλήματα εισόδου στο πεδίο και προβλήματα αποδοχής	454

3.2. Σχέσεις και ρόλοι στο πεδίο	456
3.3. Το οικείο και το ξένο	461
3.4. Συλλογή του εμπειρικού υλικού	462
3.4.1. Οι φωνές, οι σιωπές, οι κινήσεις	463
3.4.2. Ο ερευνητής παρατηρούμενος	465
3.4.3. Η διαπραγμάτευση του εμπειρικού υλικού από τα υποκείμενα της έρευνας	466
4. Ανάλυση και ερμηνεία	470
5. Το εθνογραφικό κείμενο: ζητήματα εγκυρότητας	475
6. Μετά το εθνογραφικό κείμενο	479

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ «ΠΑΙΔΙΑ»:
ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΕΝΑΝ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟ
ΤΣΙΠΤΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ (Ηβη Δασκαλάκη)**

1. Εισαγωγή	487
2. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην έρευνα της παιδικής ηλικίας	488
3. Η περίπτωση των τοιγάνων της <i>Γειτονιάς</i> : επιτόπια έρευνα και μεθοδολογικές μετατοπίσεις	491
4. Η σύνθετη (σχεσιακή) εννοιολόγηση της παιδικής ηλικίας	496
5. Μεθοδολογία: συνθετικές μέθοδοι	498
6. Ζητήματα ηθικής δεοντολογίας	502
7. Επίλογος	505

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13: Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΠΟΥ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΜΟΥΣΙΚΗ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ (Παναγιώτης Α. Κανελλόπουλος)**

1. Εισαγωγή	512
2. Προς μία ανθρωπολογική-εθνογραφική προσέγγιση: οι απαραίτες	514
3. Η εθνογραφική μελέτη της παιδικής μουσικής δημιουργίας: Προσπάθειες και αντιφάσεις	520
4. Συμπεράσματα	530

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

**ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΖΩΗΣ: ΘΕΜΑΤΑ ΜΕΘΟΔΟΥ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
(Πόπη Πηγιάκη)**

1. Εισαγωγή	541
-------------	-----

2.	Προσδοκίες και διαπραγμάτευση: ηθικός κώδικας	542
3.	Από τη σχέση της «ενσυναίσθησης» στην κοινή αποστολή	544
4.	Εγκυρότητα στις ιστορίες ζωής: οι όροι της μεθόδου	545
5.	Αναστοχασμός: η μεθοδολογία της εγκυρότητας και του πλουραλισμού	546
6.	Δημιουργία θεωρίας	548
7.	Η ηθική της έρευνας στην εκπαίδευση	551
8.	Επίλογος: τα όρια της έρευνας	552

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15: ΕΡΕΥΝΑ-ΔΡΑΣΗ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΑ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ (Ελένη Κατσαρού)

1.	Η μεθοδολογία της έρευνας-δράσης, τα χαρακτηριστικά της και οι επιστημολογικές εκδοχές της	555
	<i>1.1. Τι είναι η έρευνα-δράση και ποια τα χαρακτηριστικά της</i>	555
	<i>1.2. Οι επιστημολογικές εκδοχές της έρευνας-δράσης</i>	557
	<i>1.3. Πέρα από την τριμερή επιστημολογική δράκριση</i>	560
2.	Ηθικά ζητήματα	561
	<i>2.1. Ζητήματα συνεργασιών εκπαιδευτικών-εξωτερικών ερευνητών</i>	562
	<i>2.2. Ζητήματα συνεργασιών εκπαιδευτικών-μαθητών</i>	563
3.	Τα αποτελέσματα της έρευνας-δράσης	564
	<i>3.1. Η φύση των αποτελεσμάτων της έρευνας-δράσης</i>	564
	<i>3.2. Η αξία των αποτελεσμάτων της έρευνας-δράσης</i>	565
	<i>3.3. Προοπτικές αξιοποίησης της παραγόμενης γνώσης από μία έρευνα-δράση</i>	565

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16: Η ΕΡΕΥΝΑ-ΔΡΑΣΗ ΩΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ (Αγγελική Πολύζου)

1.	Εισαγωγή	571
2.	Θεωρητικό υπόβαθρο	573
	<i>2.1. Το περιεχόμενο και η πορεία της δόμησης της γνώσης</i>	573
	<i>2.2. Το περιεχόμενο και τα είδη του αναστοχασμού</i>	577
	<i>2.3. Οι έρευνες και τα προβλήματα ως προς τον κριτικό αναστοχασμό</i>	582
3.	Το καινοτόμο πλαίσιο των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση	585
4.	Η διερεύνηση της προσωπικής γνώσης με την έρευνα-δράση: μαθησιακές και ερευνητικές διαστάσεις και η ένταξη της καινοτομίας	585
	<i>4.1. Οι μαθησιακές διαστάσεις της έρευνας-δράσης</i>	586
	<i>4.2. Οι ερευνητικές διαστάσεις της έρευνας-δράσης</i>	591
	<i>4.2.1. Οριοθετώντας τους εαυτούς μας στην έρευνα-δράση</i>	593
5.	Σύντομη αναφορά στη διερεύνηση της καινοτομίας με την έρευνα-δράση	594
	<i>5.1. Ξεδιπλώνοντας την προσωπική ερμηνεία της εμπειρίας</i>	594
	<i>5.1.1. Η προσωπική ερμηνεία της καινούργιας εμπειρίας</i>	595

5.2. Η δικιά μας αυτο-κριτική...	597
6. Αντί Επιλόγου	600
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17: ΤΟ «ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ»: Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	
ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ (Αννα Χρονάκη)	
1. Εισαγωγή	605
2. Η «πειραματική μέθοδος» υπό το πρίσμα του θετικισμού	609
3. Το «διδακτικό πείραμα» ως ποιοτική προσέγγιση για τη μελέτη της αλληλεπίδρασης παιδιών-εκπαιδευτικού	613
3.1. Ρίζες: αναζητήσεις στην κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμική Ψυχολογία	613
3.2. Ρίζες: αναζητήσεις σε ρεύματα της επιστημολογίας του κονστρουκτιβισμού	621
4. Συμπερασματικά	628
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18: ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ: ΕΜΦΑΝΙΣΗ, ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ, ΕΞΕΛΙΞΗ	
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ (Ηλίας Καρασαββίδης)	
1. Επιστημονική μέθοδος, πείραμα και ποσοτικοποίηση	637
1.1. Το ζήτημα της μεθόδου στις κοινωνικές επιστήμες	637
1.2. Οι ενστάσεις για το πείραμα και την ποσοτικοποίηση	639
1.3. Το ζήτημα της μονάδας ανάλυσης	642
1.4. Ποσοτική ή ποιοτική μέθοδος;	643
2. Σχεδιαστικό πείραμα	646
2.1. Ορισμός	646
2.2. Ιστορική εξέλιξη	646
2.3. Λόγοι εμφάνισης	647
2.4. Βασικά χαρακτηριστικά του σχεδιαστικού πειράματος	649
2.5. Διαδικασία υλοποίησης	650
2.6. Συλλογή δεδομένων και ανάλυση	651
3. Σχεδιαστικό πείραμα και άλλες μέθοδοι έρευνας	653
3.1. Διαλεκτική θεωρίας-πράξης	654
3.2. Έμφαση σε κατανόηση και εξήγηση	655
3.3. Παρεμβατικός χαρακτήρας	656
3.4. Ο ρόλος του πλαισίου	658
3.5. Ρόλοι ερευνητή και εκπαιδευτικού	660
4. Κριτική αποτίμηση – προοπτικές	661
4.1. Κριτικές	661
4.2. Προοπτικές	662
4.3. Μερικά κριτικά σχόλια	663
4.4. Συμπεράσματα	665

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ:**Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ***(Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου)*

1. Οι κοινωνιολογικές αφητηρίες της ανάλυσης συνομιλίας	671
2. Βασικές έννοιες και μονάδες ανάλυσης	676
3. Μέθοδος ανάλυσης	680
4. Διαστάσεις της ανάλυσης	687
5. Περί αξιοπιστίας, εγκυρότητας και ποσοτικοποίησης στην ανάλυση συνομιλίας	690
6. Ανακεφαλαίωση	693

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ*(Κώστας Θεριανός)*

1. Κριτική Παιδαγωγική: τι είναι και τι δεν είναι	699
2. Κριτική Παιδαγωγική και ερμηνευτική προσέγγιση	704
3. Κριτική Εθνογραφία	709
4. Το ζήτημα της γενίκευσης και της «γενικευσιμότητας»	713
5. Το ζήτημα της υποκειμενικότητας	717

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21: ΒΙΩΜΑ, ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ:**ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ****ΚΟΝΣΤΡΟΥΚΤΙΒΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ***(Θανάσης Αλεξίου)*

1. Το βίωμα ως αναλυτική κατηγορία της φαινομενολογικής Κοινωνιολογίας	725
2. Από τη «βιωματική γνώση» στη «σχολική γνώση»: μεθοδολογικά ζητήματα	730
3. Η κουλτούρα της εργατικής τάξης και η σχολική γνώση	735
4. Κοινωνική πραγματικότητα, παιδαγωγική διεργασία και αναλυτικό πρόγραμμα	740
5. Συμπέρασμα	747